

Илас Khadaev (oral text)

Илас Хадати (устный текст)

Илас Хадаев (устный текст)

Recorded from Илас Khadaev in Vakats village, North Ossetia, in 2008. Isal Khadaev - permanent resident of Vakatsi village, born in 1930.

Записано у Иласа Хадаева в селе Вакаци, Северная Осетия, в 2008. Илас Хадаев - постоянный житель с. Вакац 1930 г. рождения.

Recorded by by Arseniy Vydrin, Julia Mazurova and Oleg Belyaev. Interlinearized by Julia Mazurova.

Abbreviations: I - Илас Khadaev, Ju - Julia Mazurova, A - Arseniy Vydrin.

Записывали Арсений Выдрин, Юлия Мазурова, Олег Беляев. Глоссировала Юлия Мазурова. Условные сокращения: И - Илас Хадаев, Ю - Юлия Мазурова, А - Арсений Выдрин.

1.1 **И** : **Махческ** – **это рагон** **гъæутæ** **æнцæ** **уæгæ** , **фал**
и **Махческ** **рагон** **гъæу** -т -æ **æнцæ** **уæгæ** **фал**
Махческ **рагон** **гъæу** -т -æ₁ **æнцæ** **фал**
Makhchesk **ancient,old** **village** **PL** **NOM** **be.PRS.3PL** **however**

про них абсолютно никто ничего не знает !
не

Илас: Makhchesk is an old settlement but nobody knows anything about it!

1.2 **Зæронд** **лæгтæ** **си** **адтæй** , **тугъдмæ** **райсун**
зæронд **лæг** -т -æ **си** **адтæй** **тугъд** -мæ **ра-** **йс** -ун
зæронд **лæг** -т -æ₁ **си₃** **адтæй** **тугъд₁** -мæ **ра-** **ес₂** -ун₂
old.age **man** **PL** **NOM** **3PL.ENCL.INESS** **be.PST.3SG** **war** **ALL** **PREF** **take** **INF**

ке **ненгъистæй** **гъеуæхæн** **лæгтæ** ,
ке **н-** **енгъис** -т -æй **гъе** **уæхæн** **лæг** -т -æ
ке₂ **нæ-** -т -æй **гъе** **уæхæн** **лæг** -т -æ₁
who.GEN, what.GEN **NEG** **TR** **PST.INTR.3SG** **so** **such** **man** **PL** **NOM**

нæхе **муггагæй** **дæр** .
нæхе **муггаг** -æй **дæр**
нæхе₃ **муггаг** -æй **дæр**
POSS.REFL.1PL **clan, tribe, surname** **ABL** **FOC**

There were old men those who could not go to war, even from our kin.

1.3 **Сæдæ** **хуæздæртæ** **ка** **фæццардæй** , **120** **лет**
сæд -æ **хуæз** -дæр -т -æ **ка** **фæц-** **цард** -æй **лет**
сæд -æ₁ **хуарз** -дæр₂ -т -æ₁ **ка** **фæ-** **цард₂** -æй **лет**
hundred **NOM** **good** **COMPAR** **PL** **NOM** **who** **PREF** **live** **PST.INTR.3SG** **year**

ка **фæццардæй** , **ма** **уа-а-алæ** **еци** **башнитæ** **кæми** **е**
ка **фæц-** **цард** -æй **ма** **еци** **башни** -т -æ **кæми** **е**
ка **фæ-** **цард₂** -æй **ма₂** **еци** **башни** -т -æ₁ **кæми** **ес₁**
who **PREF** **live** **PST.INTR.3SG** **and** **that.DEM** **towers** **PL** **NOM** **where** **EXT**

, **мæсугтæ** , **мæсугтæ** **хуннунцæ** , **'ма** **сæ**
мæсуг -т -æ **мæсуг** -т -æ **хунн** -унцæ **ма** **сæ**
мæсуг -т -æ₁ **мæсуг** -т -æ₁ **хунн** -унцæ **ма₂** **сæ₃**
tower **PL** **NOM** **tower** **PL** **NOM** **be.called** **PRS.3PL** **and** **3PL.ENCL.GEN**

фæрсинаæ	ма	етæ	уони	рæстæги	конд	надтæнцæ	,
фæрс -инаæ	ма	етæ	уони	рæстæг -и	конд	н- адтæнцæ	
фæрс -инаæ	ма ₂	етæ	уони ₂	рæстæг -и ₁	конд	нæ- адтæнцæ	
ask OPT.1SG	and	they,those	they.GEN	time GEN	do.PART.PST	NEG be.PST.3PL	
ка сæ		кодта		уой	дæр	неке	
ка сæ		код -т -а		уой	дæр	неке	
ка сæ ₃		код -т -а ₁		уой ₃	дæр	неке	
who 3PL.ENCL.GEN	do TR	PST.TR.3SG		he,she.GEN	FOC	nobody.NOM	

зонуй

зон -уй

зон -уй

know,can PRS.3SG

They were hundred, hundred and twenty years old, there are towers over there, they are called “mesug”, and I asked those old men and they told these towers were built before their time, and nobody knows who had built them.

2.1 Про них никто ничего не знает .

не

Nobody knows anything about them.

2.2 Давным-давно их строили .

They were built long time ago.

2.3 Ами Бельги , до советской власти , мæнæ гъенур мах ущели

ами Бельги

мæнæ гъе нур

мах

ущели

ами Бельги

мæнæ гъе нур

мах

ущели

here Belgium

there,that.is so now

we.GEN

gorge

кай	,	гъеуоми	забойтæ	,	'ма	гъеуоци	забойти
ка й		гъе уоми	забой -т -æ		ма	гъе уоци	забой -т -и
ке ₃ æй ₁		гъе уоми	забой -т -æ ₁		ма ₂	гъе уоци	забой -т -и ₂
that be.PRS.3SG		so there	mine PL NOM		and so that	mine PL	INESS

кустонцæ	бельгийцы	Бельгий	адæм	,	'ма	си	уалæ
куст -онцæ	бельгийцы	Бельгий	адæм		ма	си	уалæ
куст ₁ -онцæ		Бельги	адæм		ма ₂	си ₂	уалæ
work PST.TR.3PL		Belgium	people		and	3SG.ENCL.INESS	up.there

коми	уоми	дорæй	конд	хæдзæртæ	дæр	ес	.
ком -и	уоми	дор -æй	конд	хæдзæр -т -æ	дæр	ес	
ком ₁ -и ₂	уоми	дор -æй	конд	хæдзæр -т -æ ₁	дæр	ес ₁	
canyon INESS	there	stone ABL	do.PART.PST	house PL NOM	FOC	EXT	

Belgium here before Soviet time, there, in our gorge, there is a mine, Belgium people worked there. There are stone houses there in this gorge.

3.1 Цардæнцæ	си	,	ну	,	кæци	æнзтæ	адтæнцæ	,
цард -æнцæ	си		ну		кæци	æнз -т -æ	адтæнцæ	
цард ₂ -æнцæ	си ₂				кæци	анз -т -æ ₁	адтæнцæ	
live PST.INTR.3PL	3SG.ENCL.INESS				which	year PL NOM	be.PST.3PL	

уой ба ... я не в курсе .

уой ба не

уой₃ ба

he,she.GEN CONTR

There lived.. well, I don't know at what time... I don't know.

3.2	Уæхъæци	ба	цардæй	цæргæ	ба	адæмтæ	
	Уæхъæц -и	ба	цард -æй	цæр -гæ	ба	адæм -т -æ	
	Уæхъæц -и ₂	ба	цард ₂ -æй	цæр -гæ	ба	адæм -т -æ ₁	
	Wakats	INESS	CONTR live	PST.INTR.3SG	live CONV	CONTR	people PL NOM

еу 80 дворов вот в этом селении .

еу вот

еу₂

approximately

Well, people lived in Wakats, there were about 80 houses in this settlement.

3.3	Ну муггагтæ	ба	си		фамилитæ	
	ну муггаг	-т -æ	ба	си	фамили -т -æ	
	муггаг	-т -æ ₁	ба	си ₂	фамили -т -æ ₁	
	clan, tribe, surname	PL NOM	CONTR	3SG.ENCL.INESS	surname PL NOM	

фамилитæ ба си муггагтæ , это

фамили -т -æ ба си муггаг -т -æ

фамили -т -æ₁ ба си₂ муггаг -т -æ₁

surname PL NOM CONTR 3SG.ENCL.INESS clan, tribe, surname PL NOM

по-дигорски муггаг

муггаг

муггаг

clan, tribe, surname

There were such families there, family is “muggag” in Digor.

3.4	Ма си	цардæй	17	муггаги		гъеуæхæн
	ма си	цард -æй		муггаг	-и	гъе уæхæн
	ма ₂ си ₂	цард ₂ -æй		муггаг	-и ₁	гъе уæхæн
	and 3SG.ENCL.INESS	live	PST.INTR.3SG	clan, tribe, surname	GEN	so such

хабæртæ

хабæр -тт -æ

хабар -т -æ₁

event,affair PL NOM

There were 17 families, so was it.

4.1 Ю : Вообще какие праздники в Осетии празднуют ?

Осетии

Ju: What feasts are celebrated here in Ossetia?

4.2 Можете нам рассказать ?

Can you tell us?

5	И	Раздæр	мæнæ	мах	гъæу	ка'й	
	и	раз -дæр	мæнæ	мах	гъæу	ка 'й	
		раз -дæр ₂	мæнæ	мах	гъæу	ка æй ₁	
		in front of	COMPAR	there,that.is	we.GEN	village	who be.PRS.3SG
	гъеуомæн	райдайунцæ		значит	муггаг		фамилия , у них
	гъе уомæн	ра- йдай -унцæ			муггаг		у
	гъе уомæн	ра- идай -унцæ			муггаг		
	so he,she.DAT	PREF begin	PRS.3PL		clan, tribe, surname		
	бывает бундор		бундор-это основани	уой	фæсте ба		
	бундор			уой	фæсте ба		
	бундор			уой ₃	фæсте ба		
	foundation			he,she.GEN	behind	CONTR	

райдайунцæ **хумидайæн**
 ра- йдай -унцæ хумидайæн
 ра- идай -унцæ хумидайæн
 PREF begin PRS.3PL feast before ploughing

Пас: First “bundor” is celebrated in families. Bundor is a “base”, then a feast before ploughing begins.

6.1 Раги хумæ ку кæниуайуонцæ галтæбæл , на волах , на
 раги хум -æ ку кæниуайу -онцæ гал -т -æбæл на на
 раги хум -æ₁ ку -онцæ гал -т -бæл
 long ago field NOM when PST.TR.3PL ox PL SUPER

быках , гъеуæд ма гъеууой хумæ кæнуни размæ
 гъе уæд ма гъе ууой хум -æ кæн -ун -и раз -мæ
 гъе уæд₁ ма₃ гъе уой₃ хум -æ₁ кæн -ун₁ -и₁ раз -мæ
 so then more so he,she.GEN field NOM do INF GEN in front of ALL

ба гъеууой худтонцæ хумидайæн , хумидайæн
 ба гъе ууой худ -т -онцæ хумидайæн хумидайæн
 ба гъе уой₃ худ -т -онцæ хумидайæн хумидайæн
 CONTR so he,she.GEN invite TR PST.TR.3PL feast before ploughing feast before ploughing

, гъеууой фæсте ба сæ куститæ кæнун
 гъе ууой фæсте ба сæ куст -ит -æ кæн -ун
 гъе уой₃ фæсте ба сæ₂ куст₂ -т -æ₁ кæн -ун₂
 so he,she.GEN behind CONTR POSS.3PL work, job PL NOM do INF

байдайунцæ , 'ма уоми дæр искæниуайуонцæ æртигай
 ба- йдай -унцæ ма уоми дæр ис- кæниуай -уонцæ æрти -гай
 ба- идай -унцæ ма₂ уоми дæр ис- кæниуай -онцæ æрт -гай
 PREF begin PRS.3PL and there FOC PREF plough SUBJ.3PL three DISTR

къеретæ
 къере -т -æ
 къере -т -æ₁
 cheese.pie PL NOM

In old times, when they ploughed on bulls and oxen, then before ploughing they celebrated then they began to work, and even made three pies.

6.2 « Къере » это по-русски ...
 “K’ere” in Russian is...

7 А : Пирог .
 а

А.: A pie.

8.1 И : Пирог .
 и

Пас: A pie.

8.2 Гъеуæдта уойфæсте ба зæнхæ итаун байдайиуонцæ
 гъе уæдта уой фæсте ба зæнх -æ итау -ун ба- йдай -иуонцæ
 гъе уæдта₁ уой₃ фæсте ба зæнх -æ₁ итау -ун₂ ба- идай -ионцæ
 so after he,she.GEN behind CONTR earth NOM seed INF PREF begin OPT.3PL

къохæй
 къох -æй
 къох -æй
 hand ABL

And after that they began to sow.

8.3 Къохæй

къох -æй
къох -æй
hand ABL

By hand.

8.4 Уæлæ си музей конд дæр ес , уæлæ
уæлæ си музей конд дæр ес уæлæ
уæлæ си₂ музей конд дæр ес₁ уæлæ
there 3SG.ENCL.INESS museum do.PART.PST FOC EXT there

There is even a museum there, over there.

8.5 Гъеууой ... етæ рагон дзамани адæм кæмæй пайда
гъе ууой етæ рагон дзаман -и адæм кæмæй пайда
гъе уой₃ етæ рагон дзаман -и₂ адæм кæмæй пайда
so he,she.GEN they,those ancient,old time INESS people who.ABL use
кодтонцæ , вот на стенке , кæмæй пайда кодтонцæ , ейæ
код -т -онцæ вот на кæмæй пайда код -т -онцæ ейæ
код -т -онцæ кæмæй пайда код -т -онцæ ейæ
do TR PST.TR.3PL who.ABL use do TR PST.TR.3PL he,she

еци ручной куст ка адтæй , къохæй куст , етæ
еци ручной куст ка адтæй къох -æй куст етæ
еци ручной куст₂ ка адтæй къох -æй куст₂ етæ
that.DEM hand work, job who be.PST.3SG hand ABL work, job they,those

уалæ уæртæ уоми æнцæ
уалæ уæртæ уоми æнцæ
уалæ уæртæ уоми æнцæ
up.there there (close) there be.PRS.3PL

There is everything people used in old times, there is everything on the wall, everything they used for manual work, and there is everything there.

8.6 Гъеууой фæсте ба уалдзæг , весна , ку æрлæууидæ ,
гъе ууой фæсте ба уалдзæг ку æр- лæуу -идæ
гъе уой₃ фæсте ба уалдзæг ку æр- лæу -идæ
so he,she.GEN behind CONTR spring when PREF stand OPT.3SG

гъеуæдта бабæй уалдзигон кустмæ райдайиуонцæ цæттæ кæнун
гъе уæдта бабæй уалдзиг -он куст -мæ ра- йдай -иуонцæ цæттæ кæн -ун
гъе уæдта₁ бабæй уалдзæг -он₃ куст₂ -мæ ра- идай -ионцæ цæттæ кæн -ун₂
so after again spring ADJ work, job ALL PREF begin OPT.3PL ready do INF

сæхе , ма еци куститæ кодтонцæ
сæхе ма еци куст -ит -æ код -т -онцæ
сæхе₂ ма₂ еци куст₂ -т -æ₁ код -т -онцæ
3PL.REFL.GEN and that.DEM work, job PL NOM do TR PST.TR.3PL

And then when spring came, they began to prepare for spring works.

9.1 Мæнæуæ байтауиуонцæ , хуар батауиуонцæ , хъудали
мæнæу -æ ба- йтау -иуонцæ хуар ба- тау -иуонцæ хъудали
мæнæу -æ₁ ба- итау -ионцæ хуар₂ ба- итау -ионцæ хъудали
wheat NOM PREF seed OPT.3PL crop PREF seed OPT.3PL two-rowed barley

бантаууонцæ , 'ма е ку сиразиуайуонцæ , уæдта
ба- нтау -уонцæ ма е ку с- иразиуай -уонцæ уæдта
ба- итау -онцæ ма₂ е₁ ку ис- -онцæ уæдта₁
PREF seed SUBJ.3PL and he,she when PREF SUBJ.3PL after

сæ	æхсирфæй	æркæрдиуонцæ
сæ	æхсирф -æй	æр- кæрд -иуонцæ
сæ ₃	æхсирф -æй	æр- кæрд -ионцæ
3PL.ENCL.GEN	sickle ABL	PREF harvest, mow OPT.3PL

They sowed wheat, grains, barley and when it all grew up, they cut it with sickle.

9.2 Æхсирф знаете что æхсирф ?

æхсирф	æхсирф
æхсирф	æхсирф
sickle	sickle

Do you know what "axsirf" is?

10.1 Гъеуæдта	куст	...	Ку	исцæттæ	уиуонцæ	,	уæдта	сæ
гъе уæдта	куст		ку	ис- цæттæ	у -иуонцæ		уæдта	сæ
гъе уæдта ₁	куст ₂		ку	ис- цæттæ	у -ионцæ		уæдта ₁	сæ ₃
so	after		when	PREF ready	be OPT.3PL		after	3PL.ENCL.GEN

æхсирфæй	кæрдун	,	къохæй	,	ручнойæй	сæ
æхсирф -æй	кæрд -ун		къох -æй		ручной -æй	сæ
æхсирф -æй	кæрд -ун ₂		къох -æй		ручной -æй	сæ ₃
sickle ABL	harvest, mow INF		hand ABL		hand ABL	3PL.ENCL.GEN

кустонцæ

куст -онцæ

куст₁ -онцæ

work PST.TR.3PL

And then they started working... When it all ripened, they cut it with sickle, by hand.

10.2 Гъеуæдта	сæ	инайæ	кæнун	райдайионцæ
гъе уæдта	сæ	инайæ	кæн -ун	ра- йдай -ионцæ
гъе уæдта ₁	сæ ₃	инайæ	кæн -ун ₂	ра- идай -ионцæ
so	after	3PL.ENCL.GEN	threshing do	INF PREF begin OPT.3PL

Then they began to thrash.

10.3 Ну	,	уæд	уæхæн	равгитæ	наема	адтæй	,	фал	мæн
ну		уæд	уæхæн	равг -ит -æ	наема	адтæй		фал	мæн
		уæд ₁	уæхæн	равг -т -æ ₁	наема	адтæй		фал	мæн
		then	such	opportunity PL	NOM not.yet	be.PST.3SG		however	I.GEN

рæстæги **ци** **адтæй** **,** **ейæ**

рæстæг -и ци адтæй ейæ

рæстæг -и₂ ци адтæй ейæ

time INESS what be.PST.3SG he,she

. There were no such conditions at that time, but that was in my time.

10.4 'Ма	сæ	атæ	нийтауиуонцæ	хорбони	,	'ма	уæдта
ма	сæ	атæ	ний- тау -иуонцæ	хор бон -и		ма	уæдта
ма ₂	сæ ₃	атæ	ни- итау -ионцæ	хор бон ₂ -и ₂		ма ₂	уæдта ₁
and	3PL.ENCL.GEN	these	PREF spread OPT.3PL	sun day INESS		and	after

бæхтæ **гъеууони** **,** **мæнæ** **æнгулдзитæ** **куд æнцæ** **,**

бæх -т -æ гъе ууони мæнæ æнгулдз -ит -æ куд æнцæ

бæх -т -æ₁ гъе уони₂ мæнæ æнгулдз -т -æ₁ куд æнцæ

horse PL NOM so they.GEN there,that.is finger PL NOM how be.PRS.3PL

гъеуотæ **,** **'ма** **сæ** **...** **'ма** **ибæл** **круговой** **инайæ**

гъе уотæ ма сæ ма ибæл инайæ

гъе уотæ ма₂ сæ₃ ма₂ ибæл инайæ

so so and 3PL.ENCL.GEN and 3SG.ENCL.SUPER threshing

кодтонцæ	,	ма 'й	ниллистæг	ни	'й
код -т -онцæ		ма 'й	нил- листæг	ни	'й
код -т -онцæ		ма ₂ æй ₂	ни- листæг	ни	æй ₂
do TR PST.TR.3PL		and 3SG.ENCL.GEN	PREF little	1PL.ENCL.ABL	3SG.ENCL.GEN

лихъæ кæниуонцæ .

лихъæ кæн -иуонцæ

лихъæ кæн -ионцæ

milled do OPT.3PL

They spread it on the ground in a sunny day and the horses, like fingers exactly, they thrashed and crushed it around.

11.1 **'Ма æ** **наемуг ку æригъзæлидæ** , **уæдта ин**

ма æ	наемуг ку æр- игъзæл -идæ	уæдта ин
ма ₂ æ ₁	наемуг ку æр- игъзæл -идæ	уæдта ₁ ин
and 3SG.ENCL.GEN	grain when PREF shed OPT.3SG	after 3SG.ENCL.DAT

æ гъæмпæ рандæ кæниуонцæ , **'ма тиллæг**

æ гъæмп -æ	ра- нд -æ	кæн -иуонцæ	ма тиллæг
æ ₂ гъæмп -æ ₁	ра- æнд -æ ₁	кæн -ионцæ	ма ₂ тиллæг
POSS.3SG straw NOM	PREF outside NOM	do OPT.3PL	and harvest

ка'й , **уой ба гъеуæдта ирдгæмæ исдариуонцæ** ,

ка 'й	уой ба гъе уæдта ирдгæ -мæ	ис- дар -иуонцæ
ке ₃ æй ₁	уой ₃ ба гъе уæдта ₁ ирдгæ -мæ	ис- дар -ионцæ
that be.PRS.3SG	he,she.GEN CONTR so after wind ALL	PREF stretch OPT.3PL

ветер .

And when the grain is crumbled, then they removed the straw, and the grain was cleaned by the wind.

11.2 **Ма'й исдариуонцæ**

ма 'й	ис- дар -иуонцæ
ма ₃ æй ₂	ис- дар -ионцæ
more 3SG.ENCL.GEN	PREF stretch OPT.3PL

It was stretched (cleaned).

11.3 **Раги дзамани куд цардæнцæ** , **гъе етæ**

раги дзаман -и	куд цард -æнцæ	гъе етæ
раги дзаман -и ₂	куд цард ₂ -æнцæ	гъе етæ
long ago time INESS	how live PST.INTR.3PL	so they,those

This is the way they lived in the old days.

11.4 **Гъеуæдта Тухæстæги кувд** .

гъе уæдта Тухæстæг -и	кувд
гъе уæдта ₁ Тухæстæг -и ₁	кувд
so after Tukhestag GEN	feast

Then Tukhestag's kuvd.

11.5 **Уартæ , за рекой , уæртæ уоми , гъеуоми скæниуонцæ**

уартæ	уæртæ уоми	гъе уоми с- кæн -иуонцæ
уартæ	уæртæ уоми	гъе уоми ис- кæн -ионцæ
there	there (close) there	so there PREF do OPT.3PL

фиццагидæр Тухæстæги кувд , уæдта искæниуонцæ

фиццаг -и -дæр	Тухæстæг -и кувд	уæдта ис- кæн -иуонцæ
фиццаг -и ₁ -дæр ₃	Тухæстæг -и ₁ кувд	уæдта ₁ ис- кæн -ионцæ
first GEN FOC	Tukhestag GEN feast	after PREF do OPT.3PL

гъæубæсти		кувд	.
гъæу бæст	-и	кувд	
гъæу бæст	-и ₁	кувд	
village country, region	GEN	feast	

There, across the river, there they were making (celebrating) Tuhastaga kuvd first, then the kuvd for the whole village.

12 Тухæстæги	кувд ба	адтæй	берæ	гъæутæ	:	Задæлескæ
Тухæстæг -и	кувд ба	адтæй	берæ	гъæу -т -æ		Задæлеск -æ
Тухæстæг -и ₁	кувд ба	адтæй	берæ	гъæу -т -æ ₁		Задæлеск -æ ₁
Tukhestag GEN	feast CONTR	be.PST.3SG	many	village PL NOM		Zadalesk NOM
Хæнæзæ	Нарæ	Дуккаг Нарæ	Фæрæскъæттæ			
Хæнæз -æ	Нар -æ	дуккаг Нар -æ	Фæрæскъæтт -т -æ			
Хæнæз -æ ₁	Нар -æ ₁	дуккаг Нар -æ ₁	Фæрæскъæтт -т -æ ₁			
Khanaz NOM	Nar NOM	second Nar NOM	Faraskat PL NOM			
Мæхческæ	Хъазахтæ	Тауиттæ	Таматæ			
Мæхческ -æ	Хъазахт -æ	Тауит -т -æ	Тама -т -æ			
Махческ -æ ₁	Хъазахт -æ ₁	Тауит -т -æ ₁	Тама -т -æ ₁			
Makhchesk NOM	Kazakhta NOM	Tauitov PL NOM	Tamaev PL NOM			
Уæхъæцæ	Хъалнæгътæ	Мæстиногкæ	Уæллаг Фæснæл			
Уæхъæц -æ	Хъалнæгъ -т -æ	Мæстиногк -æ	Уæллаг Фæснæл			
Уæхъæц -æ ₁	Хъалнæгъ -т -æ ₁	Мæстиногк -æ ₁	Уæллаг Фæснæл			
Wakats NOM	Kalnakhta PL NOM	Mastinok NOM	Upper Fasnal			

етæ	'й	искувд	кæниуонцæ	Тухæстæги	кувд	гъеууони
етæ	'й	ис- кувд	кæн -иуонцæ	Тухæстæг -и	кувд	гъе ууони
етæ	æй ₁	ис- кувд	кæн -ионцæ	Тухæстæг -и ₁	кувд	гъе уони ₂
they,those	be.PRS.3SG	PREF feast	do OPT.3PL	Tukhestag GEN	feast	so they.GEN
æмбурд	кæниуонцæ	'ма си	еумæ	скæниуонцæ	кувд	
æмбурд	кæн -иуонцæ	ма си	еумæ	с- кæн -иуонцæ	кувд	
æмбурд	кæн -ионцæ	ма ₂ си ₂	еумæ	ис- кæн -ионцæ	кувд	
meeting	do OPT.3PL	and 3SG.ENCL.INESS	together	PREF do OPT.3PL	feast	

A Tuhastaga kuvd was celebrated in many villages: in Zadalesk, Hanaz, Nar, Second Nar, Faraskat, Makhchesk, Kazakhta, Tavitovy, Tamaevy, Uakats, Kalnaht, Mastinok, Upper Fasnal - they prepared kuvd, they were gathered together and celebrated the feast.

13.1 Гъеуой	фæсте ба	мæнæ	алке æхе	гъæубæстæ
гъе уой	фæсте ба	мæнæ	алке æхе	гъæу бæст -æ
гъе уой ₃	фæсте ба	мæнæ	алке æхе	гъæу бæст -æ ₁
so he,she.GEN	behind CONTR	there,that.is	any POSS.REFL.3SG	village place NOM
ка 'й	гъеуонаен	искæниуонцæ	ка ци	Изæди
ка 'й	гъе ууонаен	ис- кæн -иуонцæ	ка ци	Изæд -и
ка æй ₁	гъе уонаен	ис- кæн -ионцæ	ка ци	изæд -и ₁
who be.PRS.3SG	so they.DAT	PREF do OPT.3PL	who what	angel GEN
хаймæ	кувтæ	гъеуонаемæ	'ма мах	гъæубæсти
хай -мæ	кувт -а	гъе ууонаемæ	ма мах	гъæу бæст -и
хай -мæ	кувт -а ₁	гъе уонаемæ	ма ₂ мах	гъæу бæст -и ₁
plot ALL	pray PST.TR.3SG	so they.ALL	and we.GEN	village country, region GEN
Изæди	хай хуннуй	Фарни	фурт Узунæг	
Изæд -и	хай хунн -уй	Фарн -и	фурт Узунæг	
изæд -и ₁	хай хунн -уй	Фарн -и ₁	фурт Узунæг	
angel GEN	plot be.called PRS.3SG	Farna GEN	son Uzunag	

After that, each in his village they worshiped their own holy one (prepared kuvd). Our village's holy man is called the Son of Farn Uzunag.

13.2 Понимаете этого ?

You see this?

13.3 Фурт – это фурт , пацан .

фурт	фурт
фурт	фурт
son	son

Furt – it is a furt, that is kid.

13.4 Мальчик .

Boy.

13.5	Кувд	ка	'й	'ма	ейæ	хунтгæй		Фарни	фурт	Узунæг
	кувд	ка	'й	ма	ейæ	хунтт -æй		Фарн -и	фурт	Узунæг
	кувд	ка	æй ₁	ма ₂	ейæ	хунт -æй		Фарн -и ₁	фурт	Узунæг
	feast	who	be.PRS.3SG	and	he,she	call PST.INTR.3SG		Farna GEN	son	Uzunag

That one, in whose honor kuvd was celebrated, his name was Fahrni Furt Uzunag.

14.1	И	:	Гъеуæдта	уæлæ	гъæубæсти		, уæлæ	сæрæй	æй
	и		гъе уæдта	уæлæ	гъæу бæст	-и	уæлæ	сæр -æй	æй
			гъе уæдта ₁	уæлæ	гъæу бæст	-и ₁	уæлæ	сæр -æй	æй ₁
			so after	there	village country, region	GEN	there	roof ABL	be.PRS.3SG
			уæлбилæ		еци	кувддонæ			
			уæл- бил -æ		еци	кувддон -æ			
			уæл- бил -æ ₁		еци	кувддон -æ ₁			
			above edge NOM		that.DEM	holy.place NOM			

Иас: Then atop, above the village, there is a sanctuary.

14.2	'Ма	фиццаг	адтæй	старинный	, дорæй	даст	, уæлиндзæ	сæр	
	ма	фиццаг	адтæй		дор -æй	даст	уæлиндзæ	сæр	
	ма ₂	фиццаг	адтæй		дор -æй	даст	уæлиндзæ	сæр	
	and	first	be.PST.3SG		stone ABL	laying	flat roof	on top of	
	æ	сæр	сикъитæй	æмбæрст		сикъитæй			
	æ	сæр	сикъит -æй	æмбæрст		сикъит -æй			
	æ ₂	сæр	сикъит -æй	æмбæрзт		сикъит -æй			
	POSS.3SG	on top of	ground ABL	close.PART.PST		ground ABL			

At first it was like in the old days, built of stone, with a flat roof, the top was covered with ground.

14.3	Не	шифер	, а	земля	, потом æндзæлттæ	, комгъæдтæ	
	не		а		æндзæл -тт -æ	ком гъæд -т -æ	
					æндзæл -т -æ ₁	ком ₁ гъæд -т -æ ₁	
					perch PL NOM	point log PL NOM	

гъеууобæл		ба	пихсæ	, гъæмпæ	, гъеуæдта
гъе ууо	-бæл	ба	пихс -æ	гъæмп -æ	гъе уæдта
гъе уой ₃	-бæл	ба	пихс -æ ₁	гъæмп -æ ₁	гъе уæдта ₁
so he,she.GEN	SUPER	CONTR	brushwood NOM	straw NOM	so after
ибæл	сикъит	никкæниуонцæ	, æмбæрзт	цæмæй	адтайдæ
ибæл	сикъит	ник- кæн -иуонцæ	æмбæрзт	цæмæй	адтайдæ
ибæл	сикъит	ни- кæн -ионцæ	æмбæрзт	цæмæй ₁	адтайдæ
3SG.ENCL.SUPER	ground	PREF do	OPT.3PL	close.PART.PST	so that be.CNTRF.3SG

Not with slate, but with the ground, then there were the poles, beams, on that there were firewood, straw, and

then they put ground to cover it.

15.1	Нур ба си	ændær	гъуддаг	искодтан	
	нур ба си	ændær	гъуддаг	ис- код -т -ан	
	нур ба си ₂	ændær	гъуддаг	ис- код -т -ан	
	now CONTR 3SG.ENCL.INESS	other	affair,event	PREF do TR PST.1PL	

And now we made another thing there.

15.2	Гъæубæсти	си	исунаффæ	кодтонцæ	
	гъæу бæст -и си	ис- унафф -æ код -т -онцæ			
	гъæу бæст -и ₂ си ₂	ис- унафф -æ ₁ код -т -онцæ			
	village country, region INESS 3SG.ENCL.INESS	PREF advice NOM do TR PST.TR.3PL			
	'ма си	ес	науæг агори æй	конд	бунат
	ма си	ес	науæг агори æй	конд	бунат
	ма ₂ си ₂	ес ₁	науæг агори æй ₁	конд	бунат
	and 3SG.ENCL.INESS EXT new brick be.PRS.3SG do.PART.PST				place

The village people discussed it, and they built a building from new bricks.

15.3	Дууæ	'ма инсæй метрий	– æ	дæргъæ	
	дуу -æ ма инсæй метри -й æ	дæргъ -æ			
	дуу -æ ₁ ма ₂ инсæй метр -и ₁ æ ₂	дæргъ -æ ₁			
	two NOM and twenty meter GEN POSS.3SG length NOM				

Its length is 22 meters.

15.4	Гъеууой	фæсте ба	ма	никкидæр	ес	уæхæн	Изæди	
	гъе ууой	фæсте ба	ма	никки -дæр	ес	уæхæн	Изæд -и	
	гъе уой ₃	фæсте ба	ма ₃	никки -дæр ₃	ес ₁	уæхæн	изæд -и ₁	
	so he,she.GEN behind CONTR more yet.more FOC EXT such angel GEN							
	хайтгæн	кувдтитæ	'ма	Фæсæвæди	Кувд			

хай -тт -æн	кувдт -ит -æ	ма	фæсæвæд -и	кувд
хай -т -æн ₁	кувд -т -æ ₁	ма ₂	фæсæвæд -и ₁	кувд
plot PL DAT	feast PL NOM	and	young.people GEN	feast

Then there are other kuvds in honor of the saints, as well as Youth feast.

16.1 **Молодежный кувд !**

кувд
кувд
feast

Youth kuvd!

16.2	Гъеуордигæй	бабæй	... 'ма	гъеуоми	ба	кæниуонцæ	фæсæвæд	
	гъе уордиг -æй	бабæй	ма	гъе уоми	ба	кæн -иуонцæ	фæсæвæд	
	гъе уордæг -æй	бабæй	ма ₂	гъе уоми	ба	кæн -ионцæ	фæсæвæд	
	so there ABL again	and	so there	CONTR	do	OPT.3PL	young.people	
	молодые и	девочки	, и	женского персонала	, и	мужского персонала	–	
	и	и			и			

молодойтæ !

молодой -т -æ
молодой -т -æ₁
young PL NOM

Then again ... and there young people celebrated there. Young boys and girls, female and male - young!

16.3	Гъеуæхæн	кувдтитæ	си	берæ	, берæ	кувдтитæ	
	гъе уæхæн	кувдт -ит -æ	си	берæ	берæ	кувдт -ит -æ	
	гъе уæхæн	кувд -т -æ ₁	си ₂	берæ	берæ	кувд -т -æ ₁	
	so such	feast PL NOM	3SG.ENCL.INESS	many	many	feast PL NOM	

си – гъеуотæ !
 си гъе уотæ
 си₂ гъе уотæ
 3SG.ENCL.INESS so so

There are many, many such kuvds – so it is.

17.1 Уæдта силгоймæгти кувд , сувæллæнттæ 'ма силгоймæгтæ –
 уæдта силгоймæг -т -и кувд сувæллæн -тт -æ ма силгоймæг -т -æ
 уæдта₁ силгоймаг -т -и₁ кувд сувæллон -т -æ₁ ма₂ силгоймаг -т -æ₁
 after woman PL GEN feast child PL NOM and woman PL NOM

уони кувд !

уони кувд

уони₃ кувд

POSS.3PL feast

Then women kuvd, children and women - their kuvd.

17.2 Е ба хуннуй Базигом !
 е ба хунн -уй Базигом
 е₁ ба хунн -уй Базигом
 he,she CONTR be.called PRS.3SG Bazigom

It is called Bazigom.

17.3 Базигом .

Базигом

Базигом

Bazigom

Bazigom.

17.4 Гъеуомæй , уæлæ ардигæй ... уæлæ уæлдæр æнцæ .
 гъе ууомæй уæлæ ардигæй уæлæ уæл -дæр æнцæ
 гъе ууомæй уæлæ ардигæй уæлæ уæл -дæр₂ æнцæ
 so s/he.ABL there from.here there above COMPAR be.PRS.3PL

This is higher than this place.

17.5 Уæдтæ бабæй иннæ кувд ба силгоймæгти кувд !
 уæд -т -æ бабæй инн -æ кувд ба силгоймæг -т -и кувд
 уæд₁ -т -æ₁ бабæй инн -æ₁ кувд ба силгоймаг -т -и₁ кувд
 then PL NOM again other NOM feast CONTR woman PL GEN feast

And the next kuvd again women kuvd!

17.6 Е ба Къубуси кувд , День урожая !
 е ба Къубуси кувд
 е₁ ба Къубуси кувд
 he,she CONTR Khubusi feast

Harvest Day!

17.7 Во время , когда колос созреть искаенуй , вот в это время
 ис- кæн -уй , вот
 ис- кæн -уй
 PREF do PRS.3SG

конд æрцауидæ .

конд æр- цау -идæ

конд æр- цае -идæ

do.PART.PST PREF go OPT.3SG

At the time when ear ripened, at that time celebrated.

17.8	Силгоймæгтæй	кæниуонцæ	Къубуси	кувд !
	силгоймæг -т -æй	кæн -иуонцæ	Къубуси	кувд
	силгоймаг -т -æй	кæн -ионцæ	Къубуси	кувд
	woman PL ABL	do OPT.3PL	Khubusi	feast

Women celebrated Kubus kuvd.

18.1	'Ма си	нивгæрдиуонцæ	косæрттæгтæ	...
	ма си	ни- вгæрд -иуонцæ	косæрттæг -т -æ	
	ма ₂ си ₂	ни- æвгæрд -ионцæ	косæрттаг -т -æ ₁	
	and 3SG.ENCL.INESS	PREF slaughter,kill OPT.3PL	butcher.cattle PL NOM	
зелæн гæн -æг	си	ка уидæ	, етæ	, уоми
зелæн гæн -æг	си	ка уидæ	етæ	уоми
зелæн кæн -æг	си ₂	ка уидæ	етæ	уоми
turn do PART.PRS	3SG.ENCL.INESS	who be.OPT.3SG	they,those	there
зелæн гæн -æг	дæр си	косæрттаг уидæ		'ма
зелæн -гæн -æг	-æй дæр си	косæрттаг уидæ		ма
зелæн -гæн -æг	-æй дæр си ₂	косæрттаг уидæ		ма ₂
turn do.PRS PART.PRS	ABL FOC 3SG.ENCL.INESS	butcher.cattle be.OPT.3SG		and
æртигæйттæй	уайуонцæ	зелæн гæн -гæн -гу	-т -æ	ба
æрт -игæй -тт -æй	уайуонцæ	зел -æн ₃ -гæн -æг	-т -æ ₁	ба
æрт -гай -т -æй	уайуонцæ	зел -æн ₃ -гæн -æг	-т -æ ₁	ба
three DISTR PL ABL	be.OPT2.3PL	turn NMLZ do.PRS PART.PRS	PL NOM	CONTR

And they slaughtered sacrificial animals there and the organizer of the feast also provided a sacrificial animal. They used to have three organizers.

18.2	Силгоймæгтæ	ма	сæумæ	рацæуиуонцæ	сæумæ	, аци бон
	силгоймæг -т -æ	ма	сæумæ	ра- цæу -иуонцæ	сæумæ	аци бон
	силгоймаг -т -æ ₁	ма ₃	сæумæ	ра- цæ -ионцæ	сæумæ	аци бон ₂
	woman PL NOM	more	morning	PREF go OPT.3PL	morning	this day
æй	ку	кæниуонцæ	, гъеуæд	рацæуиуонцæ	, 'ма	мæнæ
æй	ку	кæн -иуонцæ	гъе уæд	ра- цæу -ионцæ	ма	мæнæ
æй ₁	ку	кæн -ионцæ	гъе уæд ₁	ра- цæ -ионцæ	ма ₂	мæнæ
be.PRS.3SG	when	do OPT.3PL	so then	PREF go OPT.3PL	and	there,that.is
атæ	урдугмæ	трассæ	'рдæмæ	рандæуайуонцæ	, 'ма	сæ
атæ	урдуг -мæ	трасс -æ	'рдæмæ	рандæ уай -уонцæ	ма	сæ
атæ	урдуг -мæ	трасс -æ ₁	æрдæмæ	рандæ уай ₂ -онцæ	ма ₂	сæ ₃
these slope ALL	highway NOM	there	removal	run SUBJ.3PL	and	3PL.ENCL.GEN
гъæуама	расора	еу	адæймаг	, нæлгоймаг	, нæлгоймаг	.
гъæуама	ра- сор -а	еу	адæймаг	нæлгоймаг	нæлгоймаг	
гъæуама	ра- сор ₁ -а ₂	еу ₂	адæймаг	нæлгоймаг	нæлгоймаг	
should.be	PREF catch up	SUBJ.3SG	one man	man	man	

Women came out in the morning and went down to the road and one person, a man, should catch up with them.

19.1	Æз мæхуæдæг	, нæ	мадæ	ма	æгас	адтæй	, уæд
	æз мæхуæдæг	нæ	мад -æ	ма	æгас	адтæй	уæд
	æз мæхуæдæг	нæ ₄	мад -æ ₁	ма ₃	æгас	адтæй	уæд ₁
	I 1SG.REFL	POSS.1PL	mother NOM	more	alive	be.PST.3SG	then
мæмæ	дзоруй	:	« Цо	, биццеу	, тæрегъæд		
мæмæ	дзор -уй		цо	биццеу	тæрегъæд		
мæмæ	дзор -уй		цо	биццеу	тæрегъæд		
1SG.ENCL.ALL	speak PRS.3SG		go.IMP.2SG	boy	sympathy, compassion		

æнцæ	,	æндæра	,	дан	,	сæхе	Ирæфи
æнцæ		æндæр -а		дан		сæхе	Ирæф -и
æнцæ		æндæр -а ₃		дан		сæхе ₂	Ирæф -и ₂
be.PRS.3PL		other CONTR		according.to.smb's.words		3PL.REFL.GEN	Iraf INESS

донмæ багæлдздзæнцæ » **Это** , **вот** **река** **течет** **в** **лощине** , **'ма**
дон -мæ ба- гæлдз -дзæнцæ **вот** **ма**
дон -мæ ба- гæлдз -дзæнæнцæ **ма₂**
water ALL PREF throw FUT.3PL **and**

æндæра	,	дан	,	сæхе	дони
æндæр -а		дан		сæхе	дон -и
æндæр -а ₃		дан		сæхе ₂	дон -и ₂
other CONTR		according.to.smb's.words		3PL.REFL.GEN	water INESS

багæлдздзæнцæ , **зæгъгæ** .
ба- гæлдз -дзæнцæ **зæгъ -гæ**
ба- гæлдз -дзæнæнцæ **зæгъ -гæ**
PREF throw FUT.3PL **say CONV**

I myself - our mother was still alive - she said to me: "Go, boy, I am sorry for them, or they will jump in the waters of Iraf". This is the river that flows in the valley, or, they say, will throw themselves into the water, she said.

19.2 **Ма уæдта цæун байдæдтон** , **'ма сæ дæлæ**
ма уæдта цæ -ун бай- дæдт -он **ма сæ дæлæ**
ма₂ уæдта₁ цæ -ун₂ ба- дæтт -он₁ **ма₂ сæ₃ далæ**
and after go INF PREF give PST.TR.1SG **and 3PL.ENCL.GEN down.over.there**

, **не доезжая Махческ** , **уордигæй сæ сæздахтон** .
не Махческ уордиг -æй сæ **с- æздахт -он**
Махческ уордæг -æй сæ₃ **ис- æздахт -он₁**
Makhchesk there ABL 3PL.ENCL.GEN PREF return PST.TR.1SG

And then I went and at the bottom, before Makhchesk, I brought them back.

20.1 **Ма мæнæ аци дон ка 'й** , **уæртæ** , **мах æндаг**
ма мæнæ аци дон ка 'й **уæртæ** , **мах æнд -аг**
ма₂ мæнæ аци дон ка æй₁ **уæртæ** , **мах æнд -аг**
and there,that.is this river who be.PRS.3SG **there (close) we.GEN outside SUF**

фарс , **е Галаус хуннуй** , **Галаус** , **Дон-Галаус** , **'ма**
фарс е Галаус хунн -уй **Галаус дон Галаус ма**
фарс₂ ес₁ Галаус хунн -уй **Галаус дон Галаус ма₂**
side EXT Galaus be.called PRS.3SG **Galaus river Galaus and**

сæ фæстæмæ сæздахтон .
сæ фæстæмæ с- æздахт -он
сæ₃ фæстæмæ ис- æздахт -он₁
3PL.ENCL.GEN back PREF return PST.TR.1SG

There is the river, over there, opposite side is called Galaus, and I brought them back.

20.2 **'Ма ма си уæд зæронд уоститæ берæ адтæй** ,
ма ма си уæд зæронд уост -ит -æ **берæ адтæй**
ма₂ ма₂ си₂ уæд₁ зæронд уос -т -æ₁ **берæ адтæй**
and and 3SG.ENCL.INESS then old.age woman PL NOM **many be.PST.3SG**

уæд ма си адæм берæ цардæй , **гъема сæхе**
уæд ма си адæм берæ цард -æй **гъема сæхе**
уæд₁ ма₃ си₂ адæм берæ цард₂ -æй **гъема сæхе₂**
then more 3SG.ENCL.INESS people many live PST.INTR.3SG **well 3PL.REFL.GEN**

гъеуоми	дони	Галауси	дони	сæхе	æд
гъе уоми	дон -и	Галаус -и	дон -и	сæхе	æд
гъе уоми	дон -и ₂	Галаус -и ₁	дон -и ₂	сæхе ₂	æд
so there	river INESS	Galaus GEN	river INESS	3PL.REFL.GEN	with.its.own

хъæппæлтæ **ниффæлдайиуонцæ**

хъæппæл -т -æ ниф- фæлдай -иуонцæ

хъæппæл -т -æ₁ ни- фæлдай -ионцæ

clothes PL NOM PREF soak OPT.3PL

And then there were a lot of older women, and there, in the river Galaus they wet their clothes.

20.3 Æд	хъæппæлтæ	ци	æй	уой	зонетæ	
æд	хъæппæл -т -æ	ци	æй	уой	зон	-етæ
æд	хъæппæл -т -æ ₁	ци	æй ₁	уой ₃	зон	-етæ
with.its.own	clothes PL NOM	what	be.PRS.3SG	he,she.GEN	know,can	PRS.2PL

æд **хъæппæлтæ** ?

æд хъæппæл -т -æ

æд хъæппæл -т -æ₁

with.its.own clothes PL NOM

The clothes, do you know what it is? Do you understand?

21.1 И :	Вот как я сейчас нахожусь в одежде	вот	они так баловались	'ма
и		Вот		ма
				ма ₂
				and

каæрæдзей дони **ниффæлдайиуонцæ**

каæрæдзей дон -и ниф- фæлдай -иуонцæ

каæрæдзей дон -и₂ ни- фæлдай -ионцæ

RCP.GEN water INESS PREF soak OPT.3PL

That's as I am now, I have my clothing on, so they played, and threw each other into the water.

21.2 Еугур дон	ниууайиуонцæ	пъолцийæй	дæр	хъæппæлæй	дæр
еугур дон	ниу- уайиуонцæ	пъолци -йæй	дæр	хъæппæл -æй	дæр
еугур дон	ни- уайиуонцæ	пъолци -æй	дæр	хъæппæл -æй	дæр
all river	PREF be.OPT2.3PL	dress ABL FOC		clothes ABL FOC	

æндæрæй дæр	гъеуæдта	рандæуайиуонцæ	'ма	сæ	ка
æндæр -æй дæр	гъе уæдта	рандæ уай -уонцæ	ма	сæ	ка
æндæр -æй дæр	гъе уæдта ₁	рандæ уай ₂ -онцæ	ма ₂	сæ ₃	ка
other ABL FOC	so after	removal run SUBJ.3PL	and	3PL.ENCL.GEN	who

сæздахидæ	е	ба	син	косартгæнæг
с- æздах -идæ	е	ба	син	косарт -гæн -æг
ис- æздах ₁ -идæ	е ₁	ба	син	косарт -гæн -æг
PREF return OPT.3SG	he,she	CONTR	3PL.ENCL.DAT	carcass do.PRS PART.PRS

адтæй **косарт** !

адтæй косарт

адтæй косарт

be.PST.3SG carcass

They became quite wet, their dress and everything, and then they went out and the one who brought them back, he butchered the sacrificial animal.

22.1 Еци	кувд	ку	каениуонцæ	гъеуæд	косæрттæгтæ
еци	кувд	ку	каен -иуонцæ	гъе уæд	косæрттæг -т -æ
еци	кувд	ку	каен -ионцæ	гъе уæд ₁	косæрттæг -т -æ ₁
that.DEM	feast	when	do OPT.3PL	so then	butcher.cattle PL NOM

никконда			гъейæ	,	ка	сæ		сæздахидаæ		,
ник-	конд	-а	гъейæ		ка	сæ		с-	æздах	-идæ
ни-	конд	-а ₁	гъейæ		ка	сæ ₃		ис-	æздах ₁	-идæ
PREF	do.PART.PST	PST.TR.3SG	hey		who	3PL.ENCL.GEN		PREF	return	OPT.3SG

гъейæ .

гъейæ

гъейæ

hey

When the feast was celebrated, the one who brought them back, he slaughtered the animal.

22.2 Гъеуæдта , **надбæл** **сæбæл** **ка** **рамбæлидаæ**

гъе	уæдта	над	-бæл	сæбæл	ка	ра-	мбæл	-идæ
-----	-------	-----	------	-------	----	-----	------	------

гъе	уæдта ₁	над	-бæл	сæбæл	ка	ра-	æмбæл	-идæ
-----	--------------------	-----	------	-------	----	-----	-------	------

so	after	way	SUPER	3PL.ENCL.SUPER	who	PREF	meet	OPT.3SG
----	-------	-----	-------	----------------	-----	------	------	---------

The one who met him on the road ...

22.3 Ну **попутчик** , **'ма** **сæбæл** **ку** **рамбæлидаæ** ,

ну	ма	сæбæл	ку	ра-	мбæл	-идæ
----	----	-------	----	-----	------	------

ма ₂	сæбæл	ку	ра-	æмбæл	-идæ
-----------------	-------	----	-----	-------	------

and	3PL.ENCL.SUPER	when	PREF	meet	OPT.3SG
-----	----------------	------	------	------	---------

уæдта'й **æруорамиуайуонцæ** : « **Дæуæн**

уæдта	'й	æр-	уорам	-и	уайуонцæ	дæуæн
-------	----	-----	-------	----	----------	-------

уæдта ₁	æй ₂	æр-	уорам	-и ₁	уайуонцæ	дæуæн
--------------------	-----------------	-----	-------	-----------------	----------	-------

after	3SG.ENCL.GEN	PREF	stop	GEN	be.OPT2.3PL	you.SG.DAT
-------	--------------	------	------	-----	-------------	------------

идæрддæр **цæуни** **барæ** **набæл** **ес** ».

идæрд	-дæр	цæ	-ун	-и	бар	-æ	наæ-	=бал	ес
-------	------	----	-----	----	-----	----	------	------	----

идард	-дæр ₂	цæ	-ун ₂	-и ₁	бар ₁	-æ ₁	наæ-	=бал	ес ₁
-------	-------------------	----	------------------	-----------------	------------------	-----------------	------	------	-----------------

distant,remote	COMPAR	go	INF	GEN	right,will	NOM	NEG	=any more	EXT
----------------	--------	----	-----	-----	------------	-----	-----	-----------	-----

Well, a traveler, and when they met him, they stopped him (and tell) "You do not have the right to go on anymore".

22.4 'Ма **син** **кенæ** **æхца** **ести** **радтидаæ** , **кенæ** **син**

ма	син	кенæ	æхца	ести	радт	-идæ	кенæ	син
----	-----	------	------	------	------	------	------	-----

ма ₂	син	кенæ	æхца	ести	радт	-идæ	кенæ	син
-----------------	-----	------	------	------	------	------	------	-----

and	3PL.ENCL.DAT	or	money	something	give	OPT.3SG	or	3PL.ENCL.DAT
-----	--------------	----	-------	-----------	------	---------	----	--------------

арфæ **ракаенидаæ** !

арф	-æ	ра-	каен	-идæ
-----	----	-----	------	------

арф	-æ ₁	ра-	каен	-идæ
-----	-----------------	-----	------	------

blessing, greetings	NOM	PREF	do	OPT.3SG
---------------------	-----	------	----	---------

And he should give them money or thank them.

23 Мæнæ **ами** **рудникки** **куста** **Базоев** , **начальник участоккæй**
 мæнæ ами рудникк -и куст -а Базоев начальник участокк -æй
 мæнæ ами рудникк -и₂ куст₁ -а₁ Базоев начальник участокк -æй
 there,that.is here mine INESS work PST.TR.3SG Bazoev head area ABL

, **ирон** **лæг** , **'ма** **машинæй** **рацудæй** **ма** **'й**
 ирон лæг ма машин -æй ра- цуд -æй ма 'й
 ирон лæг ма₂ машин -æй ра- цуд₁ -æй ма₂ æй₂
 Ossetic,Iron man and car/truck ABL PREF go PST.INTR.3SG and 3SG.ENCL.GEN

æрорæдтонцæ , **е** **ба** **уой** **наæ** **зудта** , **он**

æр-	орæдт	-онцæ	е	ба	уой	наæ	зуд	-т	-а
-----	-------	-------	---	----	-----	-----	-----	----	----

æр-	орæдт	-онцæ	е ₁	ба	уой ₃	наæ ₂	зуд	-т	-а ₁
-----	-------	-------	----------------	----	------------------	------------------	-----	----	-----------------

PREF	stop	PST.TR.3PL	he,she	CONTR	he,she.GEN	NEG	know	TR	PST.TR.3SG
------	------	------------	--------	-------	------------	-----	------	----	------------

этого не знал ... 'Ма машинабæл цудæй , 'ма æй
не ма машин -æбæл цуд -æй ма æй
ма₂ машин -бæл цуд₁ -æй ма₂ æй₂
and car/truck SUPER go PST.INTR.3SG and 3SG.ENCL.GEN
æруорæдтонцæ , фулдæр цæуни барæ дæр дæ
æр- уорæдт -онцæ фулдæр цæ -ун -и бар -æ дæр дæ
æр- орæдт -онцæ фулдæр цæ -ун₂ -и₁ бар₁ -æ₁ дæр дæ₂
PREF stop PST.TR.3PL more go INF GEN right,will NOM FOC be.PRS.2SG
нæ ес , зæгъгæ , 'ма ин об'яснить ку
нæ ес зæгъ -гæ ма ин ку
нæ₂ ес₁ зæгъ -гæ ма₂ ин ку
NEG EXT say CONV and 3SG.ENCL.DAT when

скодтонцæ ...
с- код -т -онцæ
ис- код -т -онцæ
PREF do TR PST.TR.3PL

Bazoev, supervising foreman, Ossetian man, worked here in the mine, and he was passing by in a car and they stopped him, he did not know why. And he was driving in a car and was stopped: "You do not have the right to go on anymore", and explained it to him.

24.1 Ку ин загътонцæ , что маенæ атаæ , зæгъгæ ,
ку ин загът -онцæ маенæ атаæ зæгъ -гæ
ку ин загът -онцæ маенæ атаæ зæгъ -гæ
when 3SG.ENCL.DAT say PST.TR.3PL there,that.is these say CONV
уæдта имæ йæ дзиппи къæпек адтæй , 'ма
уæдта имæ йæ дзипп -и къæпек адтæй ма
уæдта₁ имæ æ₂ дзипп -и₂ къæпек адтæй ма₂
after 3SG.ENCL.ALL POSS.3SG pocket INESS kopeck be.PST.3SG and
син уæдта æхца равæрдта , ну , цæйбæрцæ ,
син уæдта æхца ра- вæрд -т -а ну цæйбæрцæ
син уæдта₁ æхца ра- æвæрд -т -а₁ цæйбæрцæ
3PL.ENCL.DAT after money PREF put,place TR PST.TR.3SG how.much
уой æз нæ зонун , туман адтæй , ци адтæй .
уой æз нæ зон -ун туман адтæй ци адтæй
уой₃ æз нæ₂ зон -ун₃ туман адтæй ци адтæй
he,she.GEN I NEG know PRS.1SG 10.rubles be.PST.3SG what be.PST.3SG

When he was explained the matter, so, and then he had a kopeck (pocket change) in his pocket, and then he gave them the money, well, I do not know how much, ten rubles it was or what!

24.2 Ну-у , Базоев ба си куста начальник участкакæй
Базоев ба си куст -а начальник участокк -æй
Базоев ба си₂ куст₁ -а₁ начальник участокк -æй
Bazoev CONTR 3SG.ENCL.INESS work PST.TR.3SG head area ABL
ами , маенæ при Советский власти , гъеуотитæ ...
ами маенæ гъе уот -ит -æ
ами маенæ гъе уотæ -т -æ₁
here there,that.is so so PL NOM

Well, Bazoev worked there as supervising foreman, under the Soviet system, so it is...

25 Гъенур , кувдтитæ ма си никкидаер берæ ес ,
 гъе нур кувдт -ит -æ ма си никки -дæр берæ ес
 гъе нур кувд -т -æ₁ ма₃ си₂ никки -дæр₃ берæ ес₁
 so now feast PL NOM more 3SG.ENCL.INESS yet.more FOC many EXT
 'ма уони ба исонмæ дæр адæймаг нимад нæ
 ма уони ба исон -мæ дæр адæймаг нимад нæ
 ма₂ уони₂ ба исон -мæ дæр адæймаг нимад₁ нæ₂
 and they.GEN CONTR tomorrow ALL FOC man count.PART.PST NEG

фæууодзæнæй , гъеуотитæ , хуарз адæм !

фæу- уодзæнæй гъе ууот -ит -æ хуарз адæм
 фæ- уодзæнæй гъе уотæ -т -æ₁ хуарз адæм
 PREF be.FUT.3SG so so PL NOM good people

Now there are a lot of kuvds, and a man cannot count them until tomorrow, good people!

26.1 И : А-а , хуарз , гъеуотитæ , мадта .
 и хуарз гъе ууот -ит -æ мадта
 хуарз гъе уотæ -т -æ₁ мадта
 good so so PL NOM so

And, well, such things then.

26.2 Еу хатт æрцудæнцæ абæлти , сверху вниз ,
 еу хатт æр- цуд -æнцæ а -бæл -т -и
 еу₂ хатт₁ æр- цуд₁ -æнцæ а -бæл -т -и₂
 one time PREF go PST.INTR.3PL this SUPER PL INESS

дууæ , мæнæ сумах куд айтæ , гъеуотæ , как вы , 'ма
 дуу -æ мæнæ сумах куд айтæ гъе уотæ ма
 дуу -æ₁ мæнæ сумах куд айтæ гъе уотæ ма₂
 two NOM there,that.is you.NOM how be.PRS.2PL so so and

уæртæ беседки бадтæн , ну рабочий форми ,
 уæртæ беседк -и бадт -тæн ну рабочий форм -и
 уæртæ беседк -и₂ бадт -тæн рабочий форм -и₂
 there (close) garden-house INESS sit PST.INTR.1SG working uniform INESS

мæнæ мæ нур куд фæууидтайтæ косгæ , уотæ ,
 мæнæ мæ нур куд фæу- уид -т -айтæ кос -гæ уотæ
 мæнæ мæ₁ нур куд фæ- уид -т -айтæ кос -гæ уотæ
 there,that.is 1SG.ENCL.GEN now how PREF see TR PST.2PL work CONV so

'ма ... 'Ма сæ еу фæрсуй , фæрститæ мæ
 ма ма сæ еу фæрс -уй фæрс -тит -æ мæ
 ма₂ ма₂ сæ₃ еу₂ фæрс -уй фæрс -т -æ₁ мæ₁
 and and 3PL.ENCL.GEN one ask PRS.3SG ask PL NOM 1SG.ENCL.GEN

кæнуй рæстæг , æз уой цæмæй зудтон , етæ
 кæн -уй рæстæг æз уой цæмæй зуд -т -он етæ
 кæн -уй рæстæг æз уой₃ цæмæй₁ зуд -т -он₁ етæ
 do PRS.3SG time I he,she.GEN what.ABL know TR PST.TR.1SG they,those

корреспонденттæ адтæнцæ , я этого не знал .
 корреспондент -т -æ адтæнцæ не
 корреспондент -т -æ₁ адтæнцæ
 correspondent PL NOM be.PST.3PL

Once two men came down this road, the same way as you, well, I was sitting in a garden-house in a working uniform, that's how you saw me now at work ... and ... and one of them asked questions, and I didn't know they were journalists, I didn't know.

27 Гъеуæдта рацудæй рæстæгута , или на похороны , или
 гъе уæдта ра- цуд -æй рæстæгу -т -æ на
 гъе уæдта₁ ра- цуд₁ -æй рæстæг -т -æ₁
 so after PREF go PST.INTR.3SG time PL NOM

на свадьбе где-нибудь , гъеуæдта мин дзорун райдайиуонцæ ,
 на гъе уæдта мин дзор -ун ра- йдай -иуонцæ
 гъе уæдта₁ мин₁ дзор -ун₂ ра- идай -ионцæ
 so after 1SG.ENCL.DAT speak INF PREF begin OPT.3PL

дæ хузæ дæр дин фæууидтан , дзоргæ
 дæ хуз -æ дæр дин фæу- уид -т -ан дзор -гæ
 дæ₂ хуз -æ₁ дæр дин₁ фæ- уид -т -ан дзор -гæ
 be.PRS.2SG look NOM FOC 2SG.ENCL.DAT PREF see TR PST.1PL speak CONV

куд кодтай , уой дæр дин фæууидтан ,
 куд код -т -ай уой дæр дин фæу- уид -т -ан
 куд код -т -ай уой₃ дæр дин₁ фæ- уид -т -ан
 how do TR PST.TR.2SG he,she.GEN FOC 2SG.ENCL.DAT PREF see TR PST.1PL

æз ба ин зонгæ дæр неци кодтон ,
 æз ба ин зон -гæ дæр неци код -т -он
 æз ба ин зон -гæ дæр неци код -т -он₁
 I CONTR 3SG.ENCL.DAT know,can CONV FOC nothing do TR PST.TR.1SG

етæ мæнæн ци æз сæ æррæстæ раст фæрсун
 етæ мæнæн ци æз сæ æр- рæст -æ раст фæрс -ун
 етæ мæнæн ци æз сæ₃ æр- рæст -æ₁ раст фæрс -ун₃
 they,those I.DAT what I 3PL.ENCL.GEN PREF truth NOM truth ask PRS.1SG

æнгъæл адтæн , раст !
 æнгъæл адтæн раст
 æнгъæл адтæн раст
 hope be.PST.1SG truth

The time passed, and then at a funeral or at a wedding somewhere, people started to tell me, well, we had seen your photos, I didn't know what they... I thought they just asked.

28.1 Фал етæ ба фæрсгæ дæр мæ кодтонцæ
 фал етæ ба фæрс -гæ дæр мæ код -т -онцæ
 фал етæ ба фæрс -гæ дæр мæ₁ код -т -онцæ
 however they,those CONTR ask CONV FOC 1SG.ENCL.GEN do TR PST.TR.3PL

, мæ хузæ дæр мин исистонцæ , вот
 мæ хуз -æ дæр мин исист -онцæ вот
 мæ₁ хуз -æ₁ дæр мин₁ исист -онцæ
 1SG.ENCL.GEN look NOM FOC 1SG.ENCL.DAT stand.up,raise,revolt PST.TR.3PL

гъеуотæ адтæй сæ хабар .
 гъе уотæ адтæй сæ хабар
 гъе уотæ адтæй сæ₃ хабар
 so so be.PST.3SG 3PL.ENCL.GEN event,affair

However, they asked me and made my photo, that was the case.

28.2 Ма гъеуонæй ба сæ еу , долæ Дигорай районмæ
 ма гъе уонæй ба сæ еу Дигора -й район -мæ
 ма₂ гъе уонæй ба сæ₃ еу₃ Дигор -и₁ район -мæ
 and so they.ABL CONTR 3PL.ENCL.GEN ITER Digora GEN area ALL

хау ₁	,	'ма	Николаевски	цард ₁	,	тугъдон	лæг	адтæй
хау -й		ма	Николаевски	цард -æй		тугъд -он	лæг	адтæй
хау -уй		ма ₂	Николаевски	цард ₂ -æй		тугъд ₁ -он ₃	лæг	адтæй
fall PRS.3SG		and	Nikolaevsky	live PST.INTR.3SG		war ADJ	man	be.PST.3SG

, Герой Соцтруда , устур лæг , 'ма мин ма₁ хузæ

устур лæг	ма мин	ма ₁	хуз -æ
устур лæг	ма ₂ мин ₁	ма ₁	хуз -æ ₁
big man	and 1SG.ENCL.DAT	1SG.ENCL.GEN	look NOM

ка	систа	,	е	ба	уæлæ	уæлдæр
ка с- ист	-а		е	ба	уæлæ	уæл -дæр
ка ис- ист	-а ₁		е ₁	ба	уæлæ	уæл -дæр ₂
who PREF stand.up,stand	PST.TR.3SG		he,she CONTR	there	above	COMPAR

лæудтæй

лæудт -æй

лæудт -æй

stand PST.INTR.3SG

And one of them belonged to Digorsky District, lived in Nikolayevskaya, he was a war participant (military man), Hero of socialist labour. A great man, and the one who made a photo, stood higher.

28.3 Я откуда знал , что фотографировал .

I didn't know he had made a photo.

29.1 Уой	фæсте	сæ	бафарстон	,	'ма	мин
уой	фæсте	сæ	ба- фарст -он		ма	мин
уой ₃	фæсте	сæ ₃	ба- фарст ₁ -он ₁		ма ₂	мин ₁
he,she.GEN	behind	3PL.ENCL.GEN	PREF ask PST.TR.1SG		and	1SG.ENCL.DAT

уæдта	,	отказаться	скодта	,	'ма	æз	кæмæй	зæгъун	,
уæдта		с- код -т -а			ма	æз	кæмæй	зæгъ -ун	
уæдта ₁		ис- код -т -а ₁			ма ₂	æз	кæмæй	зæгъ -ун ₃	
after		PREF do TR	PST.TR.3SG		and	I	who.ABL	say PRS.1SG	

уомæн	йе	'нсувæри	фурт	адтæй	,	е	,	хузæ	ка
уомæн	йе	'нсувæр -и	фурт	адтæй		е		хуз -æ	ка
уомæн	е ₁	æнсувæр -и ₁	фурт	адтæй		е ₁		хуз -æ ₁	ка
he,she.DAT	he,she	own.brother GEN	son	be.PST.3SG		he,she		look NOM	who

исиста

ис- ист -а ейæ

ис- ист -а₁ ейæ

PREF stand.up,stand PST.TR.3SG he,she

And then I asked them, and he refused, and the one I'm talking about, was the son of his brother, the one who took the photo.

29.2 Гъеуæхæн хабæрттæ

гъе уæхæн хабæр -тт -æ

гъе уæхæн хабар -т -æ₁

so such event,affair PL NOM

There you have it.

29.3 Вот такие ... таких делов .

вот

So it goes.

30 Ю : Да , может у вас какие-то знаменитые люди в семье , или не знаменитые
у не
, но очень хорошие , про людей .

Ju.: May be there are some famous people in your family, or not famous, but good people.

31.1 **И : Ну , про людей ?**

и

: Well, about the people?

31.2 **Ами æз æраййафтон**

ами æз æра- ййафт -он

ами æз ра- æййафт -он₁

here I PREF bear, experience PST.TR.1SG

Фидибæсти

Фидибæст -и тугъд -мæ

Фидибæст -и₁ тугъд₁ -мæ

fatherland GEN war ALL

тугъдмæ

рарветун

ке

нæбал

æнгъизтæй

, это

ра- рвет -ун ке

нæ- =бал

æнгъизт -æй

ра- æрвет -ун₂ ке₂

нæ- =бал

æнгъизт₂ -æй

PREF send INF who.GEN, what.GEN

NEG =any more

may

PST.INTR.3SG

понимаете ?

Here I met those, who could no longer be sent to the Great Patriotic War, understand that?

31.3 **Когда Сталин с Гитлером дал и , чтобы , чтобы тугъд цæмæй ма**

Сталин

и

тугъд цæмæй ма

тугъд₁ цæмæй₁ ма₁

war so that NEG

адтайдæ

адтайдæ

адтайдæ

be.CNTRF.3SG

When Stalin and Hitler gave... in order there was no war.

31.4 **Ма власть в 30-ом , 33-ем , 35-ом колхозе построили в 32 , 33 , 35-ых годах**

ма власть

ма₂

and

, 'ма си

уæд берæ адæм адтæй

, лæгадæм ,

ма си

уæд берæ адæм адтæй

лæг адæм

ма₂ си₂

уæд₁ берæ адæм адтæй

лæг адæм

and 3SG.ENCL.INESS

then many

people

be.PST.3SG

man people

зæрæндтæ

зæрæнд -т -æ

зæронд -т -æ₁

old.age PL NOM

We exercised Soviet authority over collective farm in the 30th, 33rd, 35th, in 32, 33, 35th, and then there were a lot of people, the male population, the old-timers.

32.1 **'Ма уæдта Гитлер фæссайдта**

ма уæдта Гитлер фæс- сайд -т -а

ма₂ уæдта₁ Гитлер фæ- сайд₂ -т -а₁

and after Hitler PREF deceive TR PST.TR.3SG

'ма фиццаг цæвунмæ

ма фиццаг цæв -ун -мæ

ма₂ фиццаг цæв -ун₂ -мæ

and first hit INF ALL

гъавта

Финлянди

, Финлянди

уой

туххæй

, æма

гъав -т -а

Финлянди

Финлянди

уой

туххæй

æма

гъав -т -а₁

Финлянди

Финлянди

уой₃

туххæй

æма

to be going to TR PST.TR.3SG

Finland

Finland

he,she.GEN

because.of

that

етæ

соперниктæ

адтæнцæ

, 'ма гъеуæд

мæнæ

махæй

дæр

етæ соперник -т -æ

адтæнцæ

ма

гъе уæд

мæнæ

махæй

дæр

етæ соперник -т -æ₁

адтæнцæ

ма₂

гъе уæд₁

мæнæ

махæй

дæр

they,those competitor PL NOM

be.PST.3PL

and

so

then

there,that.is

we.ABL

FOC

есун	райдадтонцæ	уордаемæ	адæм	.
ес -ун	ра- йдад -т -онцæ	уорда -мæ	адæм	
ес ₂ -ун ₂	ра- идад -т -онцæ	уордаг -мæ	адæм	
take INF	PREF begin TR PST.TR.3PL	there ALL	people	

And then Hitler took advantage and first wanted to hit Finland because they were rivals. And then the government began to take people from here.

32.2 Мæнæ	мах	гъæуæй	рарвистонцæ	æртæ
мæнæ	мах	гъæу -æй	ра- рвист -онцæ	æрт -æ
мæнæ	мах	гъæу -æй	ра- æрвист ₁ -онцæ	æрт -æ ₁
there,that.is	we.GEN	village ABL	PREF send PST.TR.3PL	three NOM

адæймаги

адæймаг -и

адæймаг -и₁

man GEN

32.3 Сæ	еу	Цъуккити	Анзор	,	Цъуккити	Тимофей	,	уæдта
сæ	еу	Цъукки -т -и	Анзор		Цъукки -т -и	Тимофей		уæдта
сæ ₂	еу ₂	Цъукки -т -и ₁	Анзор		Цъукки -т -и ₁	Тимофей		уæдта ₁
POSS.3PL	one	Tsukiev PL GEN	Anzor		Tsukiev PL GEN	Timofey		after

мах	муггагæй	Хадати	Тасо	.
мах	муггаг	-æй Хада -т -и	Тасо	
мах	муггаг	-æй Хада -т -и ₁	Тасо	
we.GEN	clan, tribe, surname	ABL Khadaev PL GEN	Taso	

Three men were sent from our village, one of them Zukkiev Anzor, Zukkiev Timofey and from our family Khadayev Taso.

33.1 Гъеууони	гъеуæд	гъеуордаемæ	,	Финляндий	границæмæ
гъе ууони	гъе уæд	гъе уорда -мæ		Финлянди -й	границ -æмæ
гъе уони ₂	гъе уæд ₁	гъе уордаг -мæ		Финлянди -и ₁	границ -мæ
so they.GEN	so then	so there ALL		Finland GEN	border ALL

рарвистонцæ	службæмæ	.
ра- рвист -онцæ	служб -æмæ	
ра- æрвист ₁ -онцæ	служба -мæ	
PREF send PST.TR.3PL	service,job ALL	

And then they were sent to the service there, to the border of Finland.

33.2 Гъеуæдта	цæвунмæ	багъавта	фондз	государстви
гъе уæдта	цæв -ун -мæ	ба- гъав -т -а	фондз	государств -и
гъе уæдта ₁	цæв -ун ₂ -мæ	ба- гъав -т -а ₁	фондз	государств -и ₁
so after	hit INF ALL	PREF to be going to TR PST.TR.3SG	five	country GEN

'ма си	махæй	тæсгонддæр	неке
ма си	махæй	тæсс -гонд -дæр	неке
ма ₂ си ₂	махæй	тæсс -конд -дæр ₂	неке
and 3SG.ENCL.INESS	we.ABL	dangerous do.PART.PST COMPAR	nobody.NOM

адтæй	,	науæг	государство	адтан	'ма	... Иннетæ	адтæнцæ
адтæй		науæг		адтан	ма	инн -ет -æ	адтæнцæ
адтæй		науæг		адтан	ма ₂	инн -ет -æ ₁	адтæнцæ
be.PST.3SG		new		be.PST.1PL	and	other PL.PRN NOM	be.PST.3PL

подкованный , цæфхæтти хæццæ .
 цæфхæт -т -и хæццæ
 цæфхæт -т -и₁ хæццæ
 horseshoe PL GEN together

Five countries wanted to strike at that time, and there were no one weaker than ours, we were a new state and...
 Others were hacked with horseshoes.

34.1 Уонамæ тохæн дзаумæттæ адтæй , махмæ ба нæ
 уонамæ тохæн дзаумæт -т -æ адтæй махмæ ба нæ
 уонамæ тохæн дзаума -т -æ₁ адтæй махмæ ба нæ₂
 they.ALL struggle thing,object PL NOM be.PST.3SG we.ALL CONTR NEG

адтæй .
 адтæй
 адтæй
 be.PST.3SG

They had weapon, but we did not have.

34.2 Адтæй , фал мало , мало
 адтæй фал
 адтæй фал
 be.PST.3SG however

We had but a few, a few ...

34.3 Гъема уæдта уони хæццæ ку райдайон , зæгъгæ , 'ма
 гъема уæдта уони хæццæ ку ра- йдай -он зæгъ -гæ ма
 гъема уæдта₁ уони₂ хæццæ ку ра- идай -он₂ зæгъ -гæ ма₂
 well after they.GEN together if PREF begin SUBJ.1SG say CONV and

уæдта æ договор фæссайдта , дæс анзей
 уæдта æ договор фæс- сайд -т -а дæс анз -ей
 уæдта₁ æ₂ договор фæ- сайд₂ -т -а₁ дæс анз -ей
 after POSS.3SG agreement PREF deceive TR PST.TR.3SG ten year GEN.PRN

договор адтæй .
 договор адтæй
 договор адтæй
 agreement be.PST.3SG

and then, if I start (a war) with them..., they say, and then he terminated the Non-Aggression Treaty, a ten-year agreement it was.

34.4 На десять лет договор , ма уæдта 40-й годти договор
 на лет договор ма уæдта год -т -и договор
 ма₂ уæдта₁ год₁ -т -и₁ договор
 and after year PL GEN agreement

скодтонцæ , 41-й годти ба уой дæр нæ
 с- код -т -онцæ год -т -и ба уой дæр нæ
 ис- код -т -онцæ год₁ -т -и₂ ба уой₃ дæр нæ₂
 PREF do TR PST.TR.3PL year PL INESS CONTR he,she.GEN FOC NEG

бахизта , гъеуотемæй ба нæмæ Финлянди дæр нæ
 ба- хизт -а гъе уотемæй ба нæмæ Финлянди дæр нæ
 ба- хизт -а₁ гъе уотемæй ба нæмæ Финлянди дæр нæ₂
 PREF climb PST.TR.3SG so in.this.way CONTR 1PL.ENCL.ALL Finland FOC NEG

, æндæp дæp нæ	, махбæл æрбацудæй	, Советский властьбæл
æндæp дæp нæ	махбæл æрба- цуд -æй	Советский власть -бæл
æндæp дæp нæ ₂	махбæл æрба- цуд ₁ -æй	Советский власть -бæл
other FOC NEG	we.SUPER PREF go PST.INTR.3SG	Soviet government SUPER

10-year agreement it was, and then in the 40th year and he did not wait, and so not against Finland, and against no one else, but he attacked the Soviet power.

35.1 Гъема гъеуæдта æрбацудæй	, 'ма 42-й зумæг , зимой , 42-й ,
гъема гъе уæдта æрба- цуд -æй	ма зумæг
гъема гъе уæдта ₁ æрба- цуд ₁ -æй	ма ₂ зумæг
well so after PREF go PST.INTR.3SG	and winter

в начало 43-го года , мæнæ ами махæн недостроенный дом был , нæ
года мæнæ ами махæн дом нæ
мæнæ ами махæн нæ ₄
there,that.is here we.DAT POSS.1PL

фиди нин уотемæй парвистонцæ 42-й годти
фид -и нин уотемæй ра- рвист -онцæ год -т -и
фид -и ₁ нин уотемæй ра- æрвист ₁ -онцæ год ₁ -т -и ₂
father GEN 1PL.ENCL.DAT in.this.way PREF send PST.TR.3PL year PL INESS

'ма мæнæ нæхе авæртти дæp адтæй цæфтæ
ма мæнæ нæхе авæртти дæp адтæй цæф -т -æ
ма ₂ мæнæ нæхе ₂ дæp адтæй цæф -т -æ ₁
and there,that.is 1PL.REFL.GEN FOC be.PST.3SG wound PL NOM

And then came the winter of 42th year, the beginning of 43th, here we had an unfinished house, our father's. So they were sent in 1942, and there were the wounded in our rooms.

35.2 Тохун ке бон нæ адтæй , 'ма сæ
тох -ун ке бон нæ адтæй ма сæ
тох ₂ -ун ₂ ке ₂ бон ₃ нæ ₂ адтæй ма ₂ сæ ₃
fight INF who.GEN, what.GEN possibility NEG be.PST.3SG and 3PL.ENCL.GEN

ардæмæ сæ æрбакодтонцæ
ардæ -мæ сæ æрба- код -т -онцæ
ардæг -мæ сæ ₃ æрба- код -т -онцæ
here ALL 3PL.ENCL.GEN PREF do TR PST.TR.3PL

Who could not fight, they brought them here.

36.1 Дæлæ Мæхчески скъолай , уæлæ уоми ба больница
дæлæ Мæхческ -и скъола -й уæлæ уоми ба больница
далæ Махческ -и ₁ скъола -и ₂ уæлæ уоми ба больница
down.over.there Makhchesk GEN school INESS there there CONTR hospital
адтæй , уæлæ поляна Фæснаел , уоми ба милица дæp уоми адтæй
адтæй уæлæ Фæснаел уоми ба милица дæp уоми адтæй
адтæй уæлæ Фæснаел уоми ба милица дæp уоми адтæй
be.PST.3SG there Fasnal there CONTR police FOC there be.PST.3SG
, больница дæp уоми адтæй
больница дæp уоми адтæй
hospital FOC there be.PST.3SG

Below, in Mahchesk school, there was a hospital, above Fasnal glade, there was police there, too.

36.2 **Мæнæн си** **мæхе** **мади** **æрвадæ** **Константин** ,
 мæнæн си мæхе мад -и æрвад -æ Константин
 мæнæн си₂ мæхе₃ мад -и₁ æрвад -æ₁ Константин
 I.DAT 3SG.ENCL.INESS POSS.REFL.1SG mother GEN brother NOM Konstantin
тугъдон **лæг** , **е** **си** **райбольници** **хецауæй** **дæр**
 тугъд -он лæг е си райбольниц -и хецау -æй дæр
 тугъд₁ -он₃ лæг е₁ си₂ райбольниц -и₁ хецау -æй дæр
 war ADJ man he,she 3SG.ENCL.INESS district hospital GEN head, chief ABL FOC
куста .

куст -а

куст₁ -а₁

work PST.TR.3SG

My mother's brother Constantine, a war veteran, he worked as Chief of Medicine there at the hospital.

37.1 **Тугъдæй** **ку** **исцудæй** , **уæд** **ма** **нæмæ** **дууадæс**
 тугъд -æй ку ис- цуд -æй уæд ма нæмæ дууадæс
 тугъд₁ -æй ку ис- цуд₁ -æй уæд₁ ма₃ нæмæ дууадæс
 war ABL when PREF go PST.INTR.3SG then more 1PL.ENCL.ALL twelve

адæймаги **цæфтæ** **адтæй** .
 адæймаг -и цæф -т -æ адтæй
 адæймаг -и₁ цæф -т -æ₁ адтæй
 man GEN wound PL NOM be.PST.3SG

When I came from the war, there were 12 people wounded at our place.

37.2 **Уæлбилæ** **дæр** , **дæлбилæ** **дæр** , **нæхе**
 уæл- бил -æ дæр дæл бил -æ дæр нæхе
 уæл- бил -æ₁ дæр дæл₁ бил -æ₁ дæр нæхе₃
 above edge NOM FOC under edge NOM FOC POSS.REFL.1PL

гобæнттæбæл , **нæхе** **постели**
 гобæнттæ -бæл нæхе постел -и
 гобæнттæ -бæл нæхе₃ постел -и₂
 mattress SUPER POSS.REFL.1PL bed INESS

Upstairs, downstairs, on our mattresses, on our beds.

37.3 **Гъеуæдта** **43-й** **годти** **ба**
 гъе уæдта год -т -и ба
 гъе уæдта₁ год₁ -т -и₂ ба
 so after year PL INESS CONTR

Then, in 1943 ...

37.4 **Ма** **уин** **æй** **гъенур** **куд** **байамонон**
 ма уин æй гъе нур куд бай- амон -он
 ма₂ уин₁ æй₂ гъе нур куд ба- амон -он₂
 and 2PL.ENCL.DAT 3SG.ENCL.GEN so now how PREF teach, admonish SUBJ.1SG

....

and now do I explain it to you...

37.5 **Владикавказ** **ка** **'й** , **уордæмæ** , **ма'й**
 Владикавказ ка 'й уордæ -мæ ма 'й
 Владикавказ ка æй₁ уордæг -мæ ма₃ æй₁
 Vladikavkaz who be.PRS.3SG there ALL more be.PRS.3SG

гъудæй				дууæ	ма	инсæй	километаæри		гъавгæ	
гъуд -æй				дуу -æ	ма	инсæй	километæр -и		гъав	-гæ
гъуд -æй				дуу -æ ₁	ма ₂	инсæй	километр -и ₁		гъав	-гæ
be necessary PST.INTR.3SG				two NOM	and	twenty	kilometre GEN		to be going to CONV	
ба		кодта		Владикавказмæ		ма	гъеуæдта		гъеуурдиги	
ба		код	-т -а	Владикавказ -мæ		ма	гъе	уæдта	гъе	уурдиг -и
ба		код	-т -а ₁	Владикавказ -мæ		ма ₂	гъе	уæдта ₁	гъе	уордæг -и ₂
CONTR		do	TR PST.TR.3SG	Vladikavkaz ALL		and	so	after	so	there INESS

38.1	Mænæ	æз	mæxuædæg	кæбæл	...	ци	танк	ахур	кодтон	
	mænæ	æз	mæxuædæg	кæбæл		ци	танк	ахур	код	-т -он
	mænæ	æз	mæxuædæg	кæбæл		ци	танк	ахур	код	-т -он ₁
	there,that.is	I	1SG.REFL	who.SUPER		what	tank	learning	do	TR PST.TR.1SG
,	mæ	танк	T-34	æ	номертæ		дæр	ма	ин	
	mæ	танк		æ	номер	-т -æ	дæр	ма	ин	
	mæ ₂	танк		æ ₂	номер	-т -æ ₁	дæр	ма ₃	ин	
	POSS.1SG	tank		POSS.3SG	number/issue	PL NOM	FOC	more	3SG.ENCL.DAT	

38.2	'Ma	гъеуæдта	гъеууони	бакалдтонцæ					'ma	сæ
	ма	гъе уæдта	гъе ууони	ба-	калд	-т	-онцæ		ма	сæ
	ма ₂	гъе уæдта ₁	гъе уони ₂	ба-	калд	-т	-онцæ		ма ₂	сæ ₃
	and	so	after	so	they.GEN	PREF	pour TR	PST.TR.3PL	but	3PL.ENCL.GEN

They were driven but didn't let them into the city.

38.3 **Ma** **гъеуæдта** **наступать** **кæнунмæ** **февналтонцæ** **!**

ма	гъе	уæдта	кæн	-ун	-мæ	фе-	внал	-т	-онцæ
ма ₂	гъе	уæдта ₁	кæн	-ун ₂	-мæ	фæ-	æвнал	-т	-онцæ
and	so	after	do	INF	ALL	PREF	begin	TR	PST.TR.3PL

дæлæ	Грознæ	мæнæ	тохгæ	нæбæл	ка
дæлæ	Грозн -æ	мæнæ	тох -гæ	нæбæл	ка
далæ	Грозн -æ ₁	мæнæ	тох ₂ -гæ	нæбæл	ка
down.over.there	Grozny NOM	there,that.is	fight CONV	1PL.ENCL.SUPER	who

кодта		еци	мæхъæл	мæхъæли	Грознаæ	гъеууоми
код -т -а		еци	мæхъæл	мæхъæл -и	Грозн -æ	гъе ууоми
код -т -а ₁		еци	мæхъæйл	мæхъæйл -и ₁	Грозн -æ ₁	гъе уоми
do TR PST.TR.3SG		that.DEM	Ingush	Ingush GEN	Grozny NOM	so there

And they get them to come out in Grozny, here in Grozny, those who fought with us, these Ingushs, in Grozny.

39.2 Суткæмæ	сæ	гъеууордигæй	сæ
сутк	-æмæ сæ	гъе ууордиг -æй сæ	
сутк	-мæ сæ ₃	гъе уордæг -æй сæ ₃	
twenty-four hours	ALL 3PL.ENCL.GEN	so there	ABL 3PL.ENCL.GEN

рарвистонцæ	дууæ	сæдæ	километри	бæрцæ
ра- рвист -онцæ	дуу -æ сæд -æ	километр -и бæрцæ		
ра- æрвист ₁ -онцæ	дуу -æ ₁ сæд -æ ₁	километр -и ₁ бæрцæ		
PREF send PST.TR.3PL	two NOM	hundred NOM	kilometre GEN	amount

During the day, they threw them out for 200 kilometers.

40 Гъеуæдта	син	сæ	немуци	плени
гъе уæдта	син	сæ	немуц -и	плен -и
гъе уæдта ₁	син	сæ ₃	немуц -и ₁	плен -и ₂
so after	3PL.ENCL.DAT	3PL.ENCL.GEN	Germans GEN	captivity INESS

ке	райстонцæ	гъеууони	... гъеууони	ба
ке	ра- йс -т -онцæ	гъе ууони	гъе ууони	ба
ке ₂	ра- ес ₂ -т -онцæ	гъе уони ₂	гъе уони ₂	ба
who.GEN, what.GEN	PREF take PL SUBJ.3PL	so they.GEN	so they.GEN	CONTR

син	уæд	над	мæнæ	нур	кæбæлти
син	уæд	над	мæнæ	нур	кæбæл -т -и
син	уæд ₁	над	мæнæ	нур	кæбæл -т -и ₂
3PL.ENCL.DAT	then	way	there,that.is	now	who.SUPER PL INESS

уобæлти	нæ	адтæй	фал	дæлæ	дон
уобæл -т -и	нæ	адтæй	фал	дæлæ	дон
уобæл -т -и ₂	нæ ₂	адтæй	фал	далæ	дон
he,she.SUPER PL INESS	NEG	be.PST.3SG	however	down.over.there	river

кæбæлти	цæуы	река	гъеууой	фæрстæбæл
кæбæл -т -и	цæу -й		гъе ууой	фæрс -т -æбæл
кæбæл -т -и ₂	цæ -уы		гъе уой ₃	фарс ₂ -т -бæл
who.SUPER PL INESS	go PRS.3SG		so he,she.GEN	shore, coast PL SUPER

цудæй	бунти	'ма	гъеууобæлти
цуд -æй	бун -т -и	ма	гъе ууо -бæл -т -и
цуд ₁ -æй	бун -т -и ₂	ма ₂	гъе уой ₃ -бæл -т -и ₁
go PST.INTR.3SG	bottom, base PL INESS	and so	he,she.GEN SUPER PL GEN

пленникти	куд	æрбатардтонцæ	сæ	разæй
пленник -т -и	куд	æрба- тардт -онцæ	сæ	раз -æй
пленник -т -и ₁	куд	æрба- тардт -онцæ	сæ ₃	раз -æй
captive PL GEN	how	PREF drive PST.TR.3PL	3PL.ENCL.GEN	in front of ABL

гъеууотемæй	'ма	сæ	Садони	шахтæмæ	скодтонцæ
гъе ууотемæй	ма	сæ	Садон -и	шахт -æмæ	с- код -т -онцæ
гъе уотемæй	ма ₂	сæ ₃	Садон -и ₁	шахт -мæ	ис- код -т -онцæ
so in.this.way	and	3PL.ENCL.GEN	Sadon GEN	mine ALL	PREF do TR PST.TR.3PL

And then the Germans, who were captured, they were then... that's where the road now, it was not there, there,

where the river flows, there, next below it was, and that way the prisoners were driven, so they brought them to the Sadon mine.

41.1 **Гъема Садони шахти кустонцæ** .
 гъема Садон -и шахт -и куст -онцæ
 гъема Садон -и₁ шахт -и₂ куст₁ -онцæ
 well Sadon GEN mine INESS work PST.TR.3PL

So they worked in the Sadon mine.

41.2 **Гъеууоми гъеууой фæсте ци фæцæнцæ , гъеууой ба**
 гъе ууоми гъе ууой фæсте ци фæц- æнцæ гъе ууой ба
 гъе уоми гъе уой₃ фæсте ци фæ- æнцæ гъе уой₃ ба
 so there so he,she.GEN behind what PREF be.PRS.3PL so he,she.GEN CONTR

нæ зонун 'Ма е адтæй 42-й зумæг , 43-й , начало 43-го

нæ зон -ун ма е адтæй зумæг
 нæ₂ зон -ун₃ ма₂ е₁ адтæй зумæг
 NEG know PRS.1SG and this be.PST.3SG winter

года , тоже зумæг .

года тоже зумæг
 зумæг
 winter

Where they went after that, I do not know ... and it was in 1942 in winter, in 1943, beginning of the year 1943, also in winter.

41.3 **'Ма гъеуæд рандæнцæ фæстæмæ** .
 ма гъе уæд ра- нд æнцæ фæстæмæ
 ма₂ гъе уæд₁ ра- æнд æнцæ фæстæмæ
 and so then PREF outside be.PRS.3PL back

And then they went back.

41.4 **Гъеуотæ старинный хабæрттæ етæ ... 'Ма си уæд**
 гъе уотæ хабæр -тт -æ етæ си уæд
 гъе уотæ хабар -т -æ₁ етæ си₂ уæд₁
 so so event,affair PL NOM they,those 3SG.ENCL.INESS then

берæ зæрæндтæ адтæй !

берæ зæрæнд -т -æ адтæй
 берæ зæронд -т -æ₁ адтæй
 many old.age PL NOM be.PST.3SG

So, these are ancient stories ... and there were a lot of old people then.

41.5 **Æвддæс зæронди си адтæй , тугъдмæ**
 æвд дæс зæронд -и си адтæй тугъд -мæ
 авд дæс зæронд -и₁ си₂ адтæй тугъд₁ -мæ
 seven ten old.age GEN 3SG.ENCL.INESS be.PST.3SG war ALL

ке нæбал æнгъизтæй есун , уæхæн ,
 ке нæ- =бал æнгъизт -æй ес -ун уæхæн
 ке₂ нæ- =бал æнгъизт₂ -æй ес₂ -ун₂ уæхæн
 who.GEN, what.GEN NEG =any more may PST.INTR.3SG take INF such

службæмæ , уæхæн зæрæндтæ .

служб -æмæ уæхæн зæрæнд -т -æ
 служба -мæ уæхæн зæронд -т -æ₁
 service,job ALL such old.age PL NOM

Seventeen elderly people there were, who could no longer go to war. Seventeen elderly people there were, who could no longer be taken to war, so old.

42.1 'Ма уонæй æгас некебал ес .
 ма уонæй æгас неке =бал ес
 ма₂ уонæй æгас неке =бал ес₁
 and they.ABL alive nobody.NOM =any more EXT

Of these, there are no men alive.

42.2 Мах гъæуæй адтæй æвддæс æмæ инсæй адæймаги ,
 мах гъæу -æй адтæй æвд дæс æмæ инсæй адæймаг -и
 мах гъæу -æй адтæй авд дæс æма инсæй адæймаг -и₁
 we.GEN village ABL be.PST.3SG seven ten and twenty man GEN
 тугъдмæ ке рарвистонцæ , уæхæнтгæ , 'ма
 тугъд -мæ ке ра- рвист -онцæ уæхæн -тт -æ ма
 тугъд₁ -мæ ке₂ ра- æрвист₁ -онцæ уæхæн -т -æ₁ ма₂
 war ALL who.GEN, what.GEN PREF send PST.TR.3PL such PL NOM and
 ма си ефстаегутæ исцудæй , иннетæ
 ма си ефстаг -ут -æ ис- цуд -æй инн -ет -æ
 ма₂ си₂ ефстаг -т -æ₁ ис- цуд₁ -æй инн -ет -æ₁
 and 3SG.ENCL.INESS rare PL NOM PREF go PST.INTR.3SG other PL.PRN NOM
 ба байзадæнцæ , гъеуотæ
 ба ба- йзад -æнцæ гъе уотæ
 ба ба- йзад -æнцæ гъе уотæ
 CONTR PREF stay PST.INTR.3PL so so

From our village there were 37 persons who were sent to war, from these only a few returned, others were so ...

42.3 Хабæртгæ , дигорон хабæртгæ , дзубанди
 хабæр -тт -æ дигорон хабæр -тт -æ дзубанди
 хабар -т -æ₁ дигорон хабар -т -æ₁ дзубанди
 event,affair PL NOM digor event,affair PL NOM speech
 кæнуйнæгтæ си берæ ес , фал вечер уже , вечер .
 кæн -уйнæг -т -æ си берæ ес фал уже
 кæн -уйнаг -т -æ₁ си₂ берæ ес₁ фал
 do PART.FUT PL NOM 3SG.ENCL.INESS many EXT however
 Deeds, Digor deeds. Conversational topics are many, but it is already evening.